

Київський національний університет технологій та дизайну

ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ НА ТЕРИТОРІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ У НАПРЯМІ НЕПЕРЕРВНОСТІ: ХХ-ХІ СТОЛІТТЯ

Вступ. З огляду на стрімкий науково-технічний прогрес останнього століття, система освіти також має розвиватися, навіть випереджати його. Ми поставили за мету з'ясувати, як саме еволюціонувала за минуле століття і має змінюватися надалі система освіти України.

З початку ХХ ст. у різних країнах світу становище у сфері освіти було подібним. У капіталістичних країнах доступ до вищої освіти визначався приналежністю до певного соціального стану, що диктувалося соціальною нерівністю. Невеликий відсоток вихідців з соціальних прошарків потрапляв до лав студентів вищих навчальних закладів, хоча саме робітники, службовці, селяни складали більшість населення. Отже, до першої половини ХХ ст. системи освіти більшості країн Європи були достатньо закритими, функціонували в межах спеціальних установ – навчальних закладів, де навчання здійснювалося виключно підготованими фахівцями, які його визначали. При цьому головною метою було підготувати молодь до соціально-виробничого дорослого життя, що відбувалося за певним шаблоном.

Розглядаючи систему освіти, яка існувала на території сучасної України до середини ХХ ст., слід відмітити, що це також була закрыта система, що являла собою складову державного устрою, спрямовану на підготовку молоді до виробничої, професійної діяльності. Ця підготовка була націлена на озброєння тих, хто навчався, певним запасом соціального досвіду попередніх поколінь, якого було б достатньо для фахової діяльності практично протягом усього їхнього життя. Таким чином, тогочасна освіта охоплювала лише відносно недовгий період на початку життя і завершувалася для більшості людей вже після закінчення навчання у школі або професійно-технічному навчальному закладі, а лише для

незначної частини населення – у вищих навчальних закладах. Соціально-економічні умови життя та професійної діяльності не вимагали від людей подальшого навчання у дорослому віці, оскільки отриманих знань, умінь, навичок їм було достатньо.

Починаючи приблизно з 60-х років ХХ ст., зі зростанням рівня економічного розвитку ведучих країн світу, науково-технічним прогресом та демократизацією суспільства, все більший відсоток населення отримував доступ до освіти, у тому числі вищої. Це супроводжувалося доступністю для нього інтелектуальних і культурних цінностей, розширенням світогляду, покращенням соціального становища. Освіта почала перетворюватися на відкритий процес.

Звертаючи увагу на розширення меж сфери освіти другої половини ХХ ст., С.І. Змеєв констатує поєднання різних її видів:

- 1) за ступенем організованості – формальної, позаформальної, неформальної;
- 2) за способом організації індивідуальної роботи учнів – інституціональної, групової (спільної), індивідуальної;
- 3) за способом взаємодії – очної та дистантної;
- 4) «закритої» та вільної («відкритої») [1, с. 30].

Головною відмінністю вільного навчання стала практично необмежена кількість різноманітних курсів і програм навчання, різних за змістом, термінами, формами навчання, видами освіти. На відміну від традиційного, воно стає загальнодоступним, відкритим для всіх бажаючих, незалежно від віку, рівня попередньої підготовки, будь-яких інших умов і як система базується на певних філософських, психологічних, технологічних принципах.

Сферу освітніх послуг тепер характеризує ряд специфічних рис, які відрізняють її від звичного, традиційного поняття системи освіти: 1) різноманітність змісту, форм, видів, форм, методів навчання; 2) більший ступінь «відкритості», тобто свободи вибору учнями рівня, місця, часу,

вартості, термінів, змісту, форм, методів навчання та вчителів; 3) орієнтованість на потреби клієнтів, тобто споживачів; 4) не гарантованість якості послуг, що надаються; 5) високий ступінь змагання (конкуренції) між різними видами послуг; 6) впровадження вартісної оцінки (платності) освітніх послуг [1, с. 33-34].

Освіта перетворилася на організацію, яка обслуговує у першу чергу окремих осіб, потім соціальні групи та інститути, державу, де головною задачею освіти стало створення необхідних умов для навчання людини як засобу реалізації її життєвих цілей з урахуванням суспільних умов і задач. Задовольняючи потреби сучасної людини, серед яких розвиток власне особистості, сфера освітніх послуг починає нарешті виконувати відповідну функцію – особистісно-розвивальну, забезпечуючи не лише оптимізацію професійної мобільності, але й задовольняючи потребу у професійній самореалізації особистості через розкриття потенційних можливостей останньої та створення відповідних умов.

При цьому важливого значення набуває неперервність освіти, об'єктивна потреба у якій значною мірою зумовлена, з одного боку, темпами соціально-економічного життя та науково-технічним прогресом суспільства, з іншого – притаманним людині прагненням до самовдосконалення.

Концепція неперервної освіти практично передбачає, як узагальнює С.І. Змеєв, більш рівномірний розподіл протягом життєвого циклу людини періодів навчання і виробничої (у широкому розумінні слова) діяльності та надання можливості людині набувати необхідних їй умінь, навичок, знань, якостей, цінностей не раз і назавжди, а в міру того, як у неї виникає потреба у них. Реалізація даної концепції зводиться до створення усіх необхідних умов для того, щоб людина отримала необхідну для неї, суспільства і держави освіту у зручних для людини і бажаних для суспільства часі, формі та адекватними досягненню мети методами за відповідних термінів навчання. В організації неперервної освіти

розрізняють дві підсистеми (сфери): початкову (базову) та наступну (післябазову) освіту [1, с. 45-46]. Саме післябазова освіта покликана задовольняти потребу особистості, яка вже здобула певний фах, у самовдосконаленні.

Висновок. На сучасному етапі розвитку системи освіти України пріоритету набули її відкритість, тенденція до неперервності та забезпечення умов для постійного саморозвитку фахівця.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Змеев, Сергей Иванович. Андрагогика: основы теории и технологии обучения взрослых. – М.: ПЕР СЭ, 2003. – 207 с.